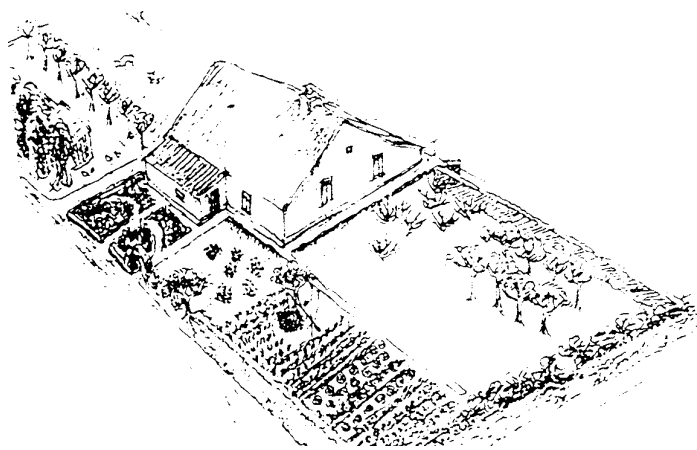

DE OUDE BOERENTUIN OPNIEUW ONTDEKT?

Een speurtocht naar het verdwijnende boerenerf

H. Koningen

"De Amstelveenscheweg zelf, is gelukkig nog ongerept. Vooral aan den linkerkant staan nog altijd de schilderachtige boerderijen, met daken soms met riet bedekt op ouderwetsche, rustieke wijze. Vele dezer boerenwoningen staan bovendien in mooie tuinen met veel bloemen en hoog opgaand geboomte en tusschen de verschillende behuizingen is plenty ruimte, waar je tot aan den Amstel over de wijde weilanden kijkt" (Uit: S. Leefmans, 'Kijkjes in het natuurleven', 1911)

Slechts enige tientallen jaren geleden nog was Amstelveen een agrarische gemeente waar als vanouds veeteelt, land- en tuinbouw en vervenen of turf maken werden uitgeoefend. Zo lagen langs de Amstel, de Amstelveenseweg - deels later Amsterdamseweg geheten -, Handweg, Bovenkerkerweg, Zijdelweg en Noorddammerweg tientallen boerderijen. Tot in de veertiger jaren was dit zo. Met de aanleg van moderne woonwijken is daar sindsdien veel in veranderd. En in hoog tempo. Na de tweede wereldoorlog veranderde Amstelveen van een boerendorp in een jonge, moderne stad met veel openbaar groen. Van veendorp tot groenstad.

Daarmee verdwenen eveneens veel boerenbedrijven en boerderijen. Toen tevens het leven op de boerderij veranderde als gevolg van steeds verder gaande mechanisatie en de boerin steeds meer van het erf kwam, werd ook de specifieke boerentuin steeds zeldzamer. De echte boerentuin is langzamerhand een zeldzaamheid geworden.

Tot in het recente verleden heeft ons land een grote verscheidenheid aan boerentuintypen gekend, minstens zoveel als er boerderijtypen zijn. Tal van streekgebonden verschillen konden worden onderscheiden. Dit kwam niet alleen tot uiting in de indeling en vormgeving van de tuin en in het plantensortiment van sier- en moestuin, maar ook in de plaatsing van bedrijfsgebouwen, hagen, bomen, boomgaard en dergelijke op het erf. De materialen voor erfverharding, hekken, bruggen en dergelijke verschilden eveneens.

In de afgelopen decennia maakten karakteristieke boerenerven en -tuinen in snel tempo plaats voor moderne erven. Immers van het traditionele boerenerf hebben veel onderdelen hun functie verloren. Het erf wordt regelmatig veranderd om bedrijfsvoering en -gebouwen aan nieuwe landbouwkundige eisen aan te passen. Daardoor verdwijnt de oude

structuur en in veel gevallen zijn de regionale verschillen weggefallen. Met dit alles verdween veel van en uit het boerenleven en van de rond de boerderij.

Een interessant aspect van de boerentuin is het toegepaste plantensortiment. Sommige soorten hebben al eeuwenlang een vaste plek in de tuin voor de sier, als snijbloem, als geneeskruid of in de groentetuin.

Gelukkig zijn er hier en daar boerderijen waar iets van de oude aanleg aanwezig is of te herleiden is, waar mogelijk ook wat van de oude gewassen is behouden. Ook in Amstelveen. Over het boerenerf is niet veel op schrift vastgelegd, er is nauwelijks literatuur over. Het is als met andere dingen die voorheen algemeen waren. Men maakte het dagelijks van nabij mee, het was gewoon. Zo gewoon dat niemand er behoefte aan gevoelde het op te tekenen. Andere voorbeelden daarvan waren klompen en klompenmaken, vervenen en turf maken.

Om het verdwenen en verdwijnende boerenerf te bewaren, er zo veel mogelijk van vast te leggen, is in 1988 de Werkgroep Boerenerven opgericht. Deze werkgroep is ondergebracht bij de 'Stichting Nationale Contactcommissie Monumentenbescherming' te Amsterdam.

"Want willen we er meer van weten dan moeten we nu proberen goede inventarisaties te maken. Straks kan het niet meer. We moeten het doen met de gegevens die mensen ons kunnen verstrekken. Mensen dus, die nog bewust de oude boerentuin, het oude boerenerf hebben gekend. Mensen dus ook die geboren zijn tussen ongeveer 1900 en 1930. Zij kunnen nog helpen. Jongere mensen hebben er al geen weet meer van", aldus een woordvoerder van de werkgroep.

Zo is het nu ook in Amstelveen. Willen wij hier, vanuit welke invalshoek ook, nog iets te weten komen over het historisch boerenhuis-met-erf als levensgemeenschap in Amstelveen, dan is het zaak om mensen van deze oudere generatie er toe te brengen hun persoonlijke herinneringen voor ons vast te leggen. Daarom vraagt de Vereniging Historisch Amstelveen mensen er aan mee te werken dat zoveel mogelijk herinneringen aan boerentuinen op papier gezet worden.

De al genoemde Werkgroep Boerenerven heeft voor het inventarisatiewerk speciaal het pamflet 'Een boerentuin van vroeger' uitgegeven. Het is een leidraad voor hoe hierbij te werk kan worden gegaan. We hoeven niet al te snel te denken "toch niet interessant". Juist omdat nog zo weinig bekend is, is alles interessant: de opbouw van het erf, de beplanting van de boerentuin, hekken en heggen, bruggen en paden, boomsoorten, knotbomen. Ook toevallige, losse gegevens kunnen van belang zijn. "Werd het grind alle zaterdagdag geharkt, was er een bleekveld, waar lag de bloementuin precies: bij de weg of bij het huis?" Wat notities en een tekening zijn al van veel betekenis.

Nog even de Boerenerven-woordvoerder: "Vele mensen denken dat de dingen die ze weten niet zo belangrijk zijn. **Ze** vinden het allemaal zo vanzelfsprekend dat ze zich niet kunnen voorstellen dat wij er belangstelling voor zouden kunnen hebben. Maar alsjeblieft mensen, wees niet te bescheiden".

Het is niet nodig dat men zelf goed kan tekenen. Wie aanwijzingen kan geven over een oud boerenerf, kan iemand anders vragen daar een goede plattegrond van te maken. Ook andersom zien we het graag gebeuren: een tekenende tuinliefhebber gaat letterlijk 'de boer op en interviewt mensen die zelf zo'n tuin hebben gehad of wier 'grootmoe' er een had."

Tot slot de enthousiaste voorzitter van de Werkgroep Boerenerven:
"Met vereende krachten hopen we zo alsnog een beeld te krijgen van een buitengewoon rijk geschakeerd facet van het cultuur-historische verleden van Amstelveen, dat al haast onherroepelijk aan ons oog is onttrokken

Amstel Mare, jaargang 3 nr 1